

Werken met behoud van uitkering

Een van de meest onbevredigende aspecten van de hoge werkloosheid is dat in een samenleving waarin nog zoveel onvervulde behoeften bestaan, zo'n groot deel van de productiecapaciteit ongebruikt blijft. Het feit dat 10% van de beroepsbevolking geen productieve arbeid verricht is economisch gezien een enorme verspilling. Zou de gemiddelde arbeidsproductiviteit van de werklozen bij inschakeling in het productieproces gelijk zijn aan die van de werkenden, dan zou het jaarlijkse verlies aan productie (netto nationaal produkt) op meer dan f. 30 mrd. kunnen worden becijferd. Het is duidelijk dat men zo niet mag rekenen, maar het illustreert wel dat de „opportunity costs” van de inactiviteit vele miljarden per jaar bedragen.

Op straffe van verlies van uitkering is het aan werklozen niet toegestaan betaalde arbeid te verrichten. Tegenover de ca. f. 5 mrd. aan werkloosheidsuitkeringen die naar schatting in 1982 zullen worden uitbetaald, staat een maatschappelijke opbrengst gelijk aan nul. De bestaande wettelijke regelingen leiden ertoe dat f. 5 mrd. aan financieringsmiddelen en 500.000 arbeidskrachten geen enkel rendement opleveren. Van vele kanten zijn stemmen opgegaan om in deze situatie verandering te brengen.

Groot opzien baarde het plan van minister Van der Louw om werkloze jongeren gemeenschapstaken te laten verrichten. Dat plan vond echter weinig bijval en is voorlopig in een lade op het Ministerie van CRM verdwenen. Maar ook FNV-voorzitter Wim Kok vroeg zich in een interview in de *Haagse Post* af „of je voor een beperkte periode niet gebruik kunt maken van die uitkeringsgelden om daar maatschappelijke noden en behoeften mee te bevredigen” 1). In de nota *Bouw uit de crisis* van de Bouwbond FNV wordt geopperd WW-gelden te gebruiken om de werkloosheid in de bouw mee te bestrijden. Ook in het *Werkgelegenheidsplan* van het kabinet wordt serieus aandacht besteed aan het werken met behoud van uitkering en aan het „terugploegen van uitkeringen”. Een ambtelijke studiegroep moet in juli verslag uitbrengen over de vraag of, en zo ja hoe, uitkeringsgelden kunnen worden gebruikt ter bevordering van de werkgelegenheid, maar er worden nog veel bezwaren gezien. Intussen is men in een aantal gemeenten echter al lang begonnen: bij de uitvoering van de WWV en de RWW — de WW wordt door de bedrijfsverenigingen uitgevoerd — zijn projecten gestart waarbij werklozen worden ingeschakeld om nuttige werkzaamheden te verrichten.

Ontegenzeggelijk zijn er reële bezwaren aan het werken met behoud van uitkering en aan het terugploegen van uitkeringen verbonden. Het belangrijkste bezwaar is de concurrentievervalsing die kan optreden wanneer werklozen met een uitkering gaan concurreren met het regu-

liere bedrijfsleven dat volledige arbeidskosten in rekening moet brengen. Arbeidskrachten met een uitkering kunnen zelfs gewone werknemers van hun arbeidsplaatsen verdringen met als resultaat dat slechts de allocatie van arbeid wordt verstoord. De bedoeling is natuurlijk dat er arbeidsplaatsen bij komen, maar in de praktijk blijkt het niet zo eenvoudig te zijn om werkzaamheden te vinden die door werklozen kunnen worden verricht en buiten de concurrentiële sfeer liggen. Het is daarbij ook niet de bedoeling dat in de collectieve sector nieuwe voorzieningen worden opgezet die als tijdelijk zijn bedoeld maar vervolgens een permanent karakter krijgen en dan tot een blijvende verhoging van de collectieve-lastendruk leiden. Een ander bezwaar dat tegen het werken met behoud van uitkering wordt aangevoerd is dat de beschikbaarheid van de desbetreffende werklozen voor de arbeidsmarkt zou kunnen verminderen en dat de mobiliteit van de arbeid nadelig zou worden beïnvloed. Ten slotte merkt er rekening mee worden gehouden dat arbeidsprojecten voor werklozen altijd kosten met zich brengen die boven de gebruikelijke werkloosheidsuitkeringen uitgaan.

Om aan deze bezwaren tegemoet te komen zal het werken met behoud van uitkering aan strikte voorwaarden moeten worden gebonden. Maar wanneer daaraan wordt voldaan, kan het tot voordeel strekken niet alleen van degenen die het gedwongen nietsdoen zat zijn, maar ook van de samenleving als geheel. Belangrijk is dat er *additionele* arbeidsplaatsen worden geschapen en dat er *additionele* productie plaatsvindt waaraan reële behoefte bestaat. Zowel in de marktsector als in de collectieve sector zijn er nog genoeg leemten in de voorziening van goederen en diensten die op economisch zinvolle wijze kunnen worden gevuld. Wanneer de wettelijke mogelijkheden worden verruimd, lijdt het geen twijfel dat op lokaal niveau de nodige initiatieven zullen worden ontplooid, waardoor werklozen zinvolle arbeid kunnen verrichten. Dat er risico's verbonden zijn aan het toestaan van betaalde arbeid met behoud van uitkering valt niet te ontkennen, maar deze risico's zullen moeten worden afgewogen tegen de economische en sociale nadelen van gedwongen inactiviteit 2).

L. van der Geest

1) Het verborgen banenplan (7), Het alternatief van Wim Kok, *Haagse Post*, 27 maart 1982.

2) Zie hierover ook de directeur arbeidsmarktbeleid van het Ministerie van Sociale Zaken vorig jaar in *ESB*: P. H. Gommers, *Waarom mogen werklozen niet werken?*, *ESB*, 4 maart 1981.